
11 Mnohost trestných činů

Trestně odpovědný pachatel může spáchat jeden trestný čin, ale může spáchat i více trestných činů, a to buď jedním, nebo více skutky. V těchto případech hovoříme o tzv. souběhu trestných činů, neboli o konkurenci trestných činů.

Souběhem nazýváme případy, kdy pachatel spáchal více trestných činů ještě před tím, než byl za některý z nich odsouzen pravomocným rozsudkem prvostupňového soudu, nebo dříve, než mu byl doručen trestní příkaz. Hranicí je právě právní moc odsuzujícího rozsudku nebo doručení trestního příkazu.

Od souběhu je třeba odlišit tzv. **recidivu**, kdy se pachatel dopustí dalších trestných činů, ale až po právní moci odsuzujícího rozsudku či doručení trestního příkazu.

11.1 Souběh

Souběh může být buď vícečinný, nebo jednočinný. Z hlediska skutkových podstat trestných činů rozlišujeme souběh stejnorodý (pachatel naplňuje stejné skutkové podstaty) a nestejnorodý (pachatel svým jednáním naplňuje jiné skutkové podstaty). Smyslem souběhu je plně vystihnout povahu a závažnost pachatelova jednání, přičemž někdy postačí, pokud je skutek posouzen pouze podle jednoho nebo několika v úvahu přicházejících kvalifikací trestných činů.

Pro posuzování souběhu je důležitý pojem skutek.

U jednočinného souběhu se pachatel vždy dopouští jednoho skutku, ovšem buď naplní vícekrát stejné ustanovení TZk, pak se hovoří o stejnorodém jednočinném souběhu (např. usmrcení několika lidí za použití bomby), nebo poruší více ustanovení TZk (usmrtí osobu A., ublíží na zdraví osobě B. a ještě poškodí věc patřící osobě C.).

V případě vícečinného souběhu stejnorodého pachatel více skutky naplní skutkové podstaty stejného trestného činu (např. krádež), tedy opakuje trestnou činnost.

V případě vícečinného souběhu nestejnorodého se pachatel dopustí rozličných jednání (krádež, loupež, podvod).

Souběh má ty účinky, že se neukládají tresty za každý trestný čin, ale ukládá se buď trest úhrnný, nebo souhrnný.

11.2 Úhrnný a souhrnný trest

Odsuzuje-li soud pachatele za dva nebo více trestných činů v jednom řízení, ukládá **úhrnný trest** podle toho zákonného ustanovení, které se vztahuje na trestný čin z nich nejpřísněji trestný (zásada absorpce). Vedle trestu přípustného podle takového zákonného ustanovení lze v rámci úhrnného trestu uložit i jiný druh trestu, jestliže jeho uložení by bylo odůvodněno některým ze souzených trestných činů (zásada kumulace). Jedná-li se o souběh většího počtu trestných činů, může soud pachateli uložit trest odnětí svobody v rámci trestní sazby zvýšené o jednu třetinu, přičemž však tato hranice nesmí přesáhnout 20 let, případně při ukládání výjimečného trestu sazbu třiceti let. Navíc, jsou-li dolní hranice trestních sazeb odnětí svobody různé, je dolní hranicí nejvyšší z nich (zásada asperace). Stanoví-li TZk za některý z takovýchto trestných činů pouze trest odnětí svobody, může být úhrnným trestem jen trest odnětí svobody jako trest samostatný (§ 43 odst. 1 TZk).

Soud uloží **souhrnný trest** podle zásad uvedených výše, jestliže odsuzuje pachatele za trestný čin, který spáchal dříve, než byl soudem prvního stupně vyhlášen odsuzující rozsudek za jiný jeho trestný čin. Tedy pachatel se dopustil trestného činu ještě před vyhlášením rozsudku za jiný trestný čin, ovšem doposud za něj nebyl stíhán.

Spolu s uložením souhrnného trestu soud zruší výrok o trestu uloženém pachateli rozsudkem dřívějším, jakož i všechna další rozhodnutí na tento výrok obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

Souhrnný trest nesmí být mírnější než trest uložený rozsudkem dřívějším. V rámci souhrnného trestu musí soud vyslovit trest ztráty čestných titulů a vyznamenání, ztráty vojenské hodnosti, propadnutí majetku nebo propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, jestliže takový trest byl vysloven již rozsudkem dřívějším.

Za odsuzující rozsudek se považuje i rozsudek, jímž bylo dle § 48 odst. 1 TZk podmíněně upuštěno od potrestání s dohledem. V případě, že došlo již k situaci, že se na pachatele hledí, jako by nebyl odsouzen, nebo byl již dřívější odsuzující rozsudek vydán soudem jiného členského státu EU, neužije se ustanovení o souhrnném trestu. Má-li soud za to, že dosavadní trest je dostatečný, upustí od uložení souhrnného trestu (§ 44 TZk).

11.3 Recidiva

Za zvláštní případ mnohosti trestných činů je považována recidiva. Jedná se o případ, kdy pachatel poté, co byl soudem pravomocně uznán vinným a odsouzen za předcházející trestný čin, se dopustí znovu trestné činnosti. To ovšem neplatí v případě, kdy se na něj hledí, jako by nebyl odsouzen, tedy v případě zahlazení odsouzení.

V některých případech je vyžadována tzv. speciální recidiva, která je zákonným znakem skutkových podstat. Tato speciální recidiva bývá vyjádřena slovy „byl za takový čin potrestán“.

Rozhodující je tedy okamžik právní moci odsuzujícího rozsudku. Může se totiž stát, že pachatel po vyhlášení rozsudku spáchá další trestný čin, byť tento rozsudek ještě není pravomocný. Zde hovoříme o tzv. recidivě nepravé.

Recidiva je obecnou přitěžující okolností a soud k ní může přihlédnout při ukládání trestu. Pokud je však předcházející odsouzení již znakem skutkové podstaty, nemůže k recidivě již soud přihlédnout jako k okolnosti přitěžující, protože by došlo k porušení zákazu dvojího přičítání.

Recidiva je dále okolností podmiňující užití vyšší trestní sazby, jednalo-li se o pachatele, který znovu spáchal zvláště závažný zločin (§ 14 odst. 3 TZk), ač již byl pro takový nebo jiný zvláště závažný zločin potrestán, a soud v tomto případě může uložit trest v horní polovině trestní sazby odnětí svobody stanovené v TZk, jejíž horní hranice se zvyšuje o jednu třetinu, jestliže závažnost zvláště závažného zločinu je vzhledem k takové recidivě a ostatním okolnostem případu vysoká nebo možnost nápravy pachatele je ztížena. Horní hranice trestní sazby trestu odnětí svobody může po zvýšení převyšovat dvacet let (§ 59 TZk).